

Ungariei, sprijinit de turci¹⁷. La începutul secolului al XVII-lea (1601-1602), orașul a fost asediat de trupele fidele principelui Sigismund Báthori¹⁸, clădirile din fața zidului cetății au fost date focului, iar autoritățile burgului au hotărât să fie bătute monede cu inscripția *Gott sei uns endlich gnädich* („Doamne, îndură-te în sfârșit de noi!”). În anii 1610-1613, orașul a trăit sub teroarea impusă de răzbnătorul principe Gabriel Báthori¹⁹, suportând plata unor amenzi uriașe, având de trecut prin încercări dramatice – devastări, jafuri, întemnițări samavolnice și trimeri în surghiun. Sigerus notează amănuntul că, la începutul lui 1614, în oraș mai rămăseseră doar 53 de gospodari și că locuitorii au început să se întoarcă în cetate abia după ce puterea a fost preluată de principele Gabriel Bethlen²⁰. Prin 1705-1707, orașul, partizan al imperialilor de la Viena, a trecut prin primejdia de a cădea în stăpânirea oștirii curuților lui Francisc Rákóczi al II-lea²¹, care au produs mari stricăciuni și multe pagube în zonele din jurul cetății. În 1849 zona Sibiului a fost câmp de luptă între armata

17 Ioan I Zápolya (1487-1540), principe al Transilvaniei între 1526 și 1540, s-a declarat rege al Ungariei, sprijinit de turci împotriva rivalului Ferdinand de Habsburg.

18 Sigismund Báthori (1572-1613), principe al Transilvaniei în perioadele 1581-1597, 1598-1599 și 1601-1602. Nestatornic, era nepotul lui Ștefan Báthori, rege al Poloniei.

19 Gabriel Báthori (1589-1613), principe al Transilvaniei între 1608 și 1613.

20 Gabriel Bethlen (1580-1629) a fost principe al Transilvaniei între anii 1613 și 1629. Începând din 1619 a fost în fruntea opoziției antihabsburgice din estul și nordul Ungariei, în contextul Războiului de Treizeci de Ani.

21 Francisc Rákóczi al II-lea (1676-1735), om politic și conducător militar, a fost principe regent al Ungariei și principe al Transilvaniei, conducător al revoltei curuților în perioada 1703-1711 împotriva dominației habsburgice în Ungaria și Transilvania.

generalului Bem²² și trupele austriece și rusești, „revoluționarii” polonezului fiind alungați din orașul pe care îl cuceriseră de două ori. Este, se pare, ultima acțiune militară care i-a afectat direct pe cetățenii Sibiului și care, cu certitudine, a pus în fața autorităților dificile probleme administrative, inclusiv de natură sanitar-medicală.

Câte ceva despre calamitățile naturale și nu numai

Dar ce a consemnat istoria despre celelalte felurimi de năpaste abătute asupra sibienilor în cursul veacurilor, toate de natură a pune presiune asupra administrației și asupra unui sistem sanitar precar, cum era peste tot în lume la vremea aceea?

Voi începe prin a pomeni un tip de cataclism pe care sibienii îl cunosc mai degrabă din relatări venite din alte colțuri ale lumii sau măcar din alte părți de țară. Aproape toți ne credem feriți de pericolul cutremurelor, deoarece avem convingerea că zidul Carpaților ar fi o barieră protectoare și că Sibiul este așezat într-o zonă sigură din punct de vedere seismic. Cele menționate în cronica lui Sigerus dezvăluie însă o altă realitate, în măsură a ne pune pe gânduri și a ne face, eventual, mai circumspecți. O primă consemnare a unui astfel de cataclism în amintita cronică se referă la evenimente de acum aproape o jumătate de mileniu:

19.XI.1528 – *Cutremur. Douăzeci de case se prăbușesc.*

22 Józef Zachariasz Bem (1794-1850), general polonez, comandantul armatei revoluționare maghiare în timpul Revoluției de la 1848. Înving în 1849 de trupele imperiale, a plecat în Turcia, a trecut la islam și a murit în Alep, în Siria.

I-au urmat multe altele, până în secolul al XIX-lea, fără a fi menționate magnitudinile, așa cum suntem obișnuiți acum:

1.XII.1550 – *Cutremur puternic.*

1557 – *Împăratul Ferdinand I²³ donează orașului a douăzecea parte din impozitul pe terenuri, pentru ca, din aceste venituri, să poată fi reconstruite zonele orașului devastate de cutremure.*

20.VIII.1590 – *Cutremur puternic între orele 8 și 9 seara.*

4.II.1599 – *Puternic cutremur, urmat de o furtună care dărmă o casă de lemn în Piața Mare.*

8.XI.1620 – *Se înregistrează un cutremur puternic.*

1.II.1637 – *Cutremur.*

11.VII.1701 – *Cutremur puternic.*

11.VI.1738 – *Puternic cutremur, care avariază turnul mare al bisericii.*

12.I.1755 – *Cutremur puternic.*

15.I.1778 – *Cutremur puternic.*

1793: 5.IV – *Cutremur*; 8.XII – *Cutremur puternic.*

26.X.1802 – *Cutremur puternic.*

1829 – *Cutremur puternic.*

23.I.1838 – *Cutremur puternic la ora 8 seara.*

23 Ferdinand I (1503-1564), împărat din dinastia habsburgică al Sfântului Imperiu Roman din anul 1556, la abdicarea fratelui său, împăratul Carol Quintul. După moartea regelui Ludovic al II-lea în bătălia cu turcii de la Mohács, în anul 1526, Ferdinand a devenit rege al Boemiei și Stiriei, aflându-se, până în 1540, în conflict cu Ioan I Zápolya pentru tronul Ungariei. Ferdinand I a fost și principe al Transilvaniei în perioada 1551-1556.

Toate aceste date ar trebui să ne facă mai pregătiți a accepta că forțele telurice își pot face simțită oricând prezența și în zona noastră.

Din consemnările istoricilor nu lipsesc trăsnetele și furtunile, devastatoare în anumite perioade. Sigerus menționează:

16.II.1567 – *Furtună puternică, ce dărâmă mai multe clădiri.*

25.IV.1586 – *Turnul Sfatului se prăbușește, îngropându-l sub ruine pe pictorul Johann David.*

1608 – *O furtună puternică provoacă stricăciuni și distruge acoperișul marelui turn al bisericii. În cădere, țiglele omoară unsprezece oameni.*

10.VI.1619 – *Un trăsnet lovește turnul mare al bisericii, distruge turnulețul din partea estică, omorând un flautist. Turlele turnurilor sunt refăcute din cupru aurit.*

10.VI.1620 – *Spitalul este lovit de trăsnet.*

17.XI.1629 – *Trăsnetul lovește turnul mare al bisericii, provocând mari stricăciuni.*

22.V.1634 – *O puternică grindină provoacă mari stricăciuni.*

8.VIII.1638 – *Trăsnetul lovește Turnul Pielarilor, praful de pușcă aflat înăuntru explodează și provoacă un incendiu devastator.*

3.V.1643 – *Grindină puternică, apoi trei săptămâni de ploaie, urmate de inundație.*

- 26.VIII.1687 – *Trăsnetul lovește biserica parohială și avariază orga cea mare.*
- 15.VIII.1689 – *Moara de praf de pușcă de pe Soldisch sare în aer.*
- 21.III.1674 – *Furtună puternică, sunt dărâmate șoproane și garduri.*
- 7.V.1674 – *Zidul grădinii mânăstirii se surpă, îngropând sub moloz un băiat.*
- 23.XI.1706 – *O furtună puternică provoacă multe stricăciuni.*
- 14.II.1739 – *Furtună; un trăsnet lovește turnul cel mare al bisericii, provocând flăcări care sunt stinse însă de ploaie.*
- 13.VIII.1745 – *Un trăsnet lovește Biserica Ursulinelor, provocând mari stricăciuni.*
- 23.III.1827 – *O furtună puternică provoacă multe stricăciuni.*
- 6.V.1861 – *Un vânt puternic provoacă mari stricăciuni.*
- 14.VI.1868 – *Explodează moara de pulbere din Dumbrava Sibiului.*
- 11.VII.1868 – *Trăsnetul lovește turnul bisericii evanghelice.*

De cele mai multe ori, trăsnetele produceau nu doar avarierea clădirilor, ci și incendii, mai ales în cazul construcțiilor din lemn, cum a fost vreme îndelungată situația burgului de pe Cibin. Despre cumplitele devastări produse de focul dezlănțuit există informații documentare doar începând din secolul al XVI-lea, mențiunile fiind numeroase,

Însoțite de cele despre preocuparea constantă a administrației locale pentru a reduce numărul unor asemenea calamități și pentru a spori capacitatea de acțiune atunci când ele totuși se produceau, trecându-se de la intervenția de solidaritate a vecinătăților la una instituționalizată, mai eficientă. Cea dintâi mențiune se referă la un dezastru petrecut la 31 martie 1556, când incendiul a transformat în cenușă 556 de clădiri. Dacă luăm în calcul rezultatele recensământului din anul 1510, care consemna existența a 1.311 case de locuit, putem să ne dăm seama de amploarea sinistrului și să înțelegem furia mulțimii care l-a socotit vinovat pe judele regesc Johannes Roth și, în ziua următoare, l-a dat morții. Ca urmare, la 11 mai, trei inși, considerați conducători ai răzmeriței, au fost decapitați în Piața Mare. În anul 1570 a fost elaborat un nou regulament de stingere a incendiilor. Până să fie pus în aplicare, la 7 septembrie s-a iscat un alt incendiu de proporții, care a distrus 1.303 clădiri. Pentru a veni în ajutorul orașului, regele Ioan al II-lea Sigismund Zápolya²⁴ a lăsat în folosința orașului, pe durata a trei ani, impozitul pe terenuri datorat de oraș, ca să ajute la reconstrucția clădirilor distruse.

Mențiunile lui Sigerus continuă:

1571 – *Se reconstruiesc turnurile pielarilor, pânzarilor și țesătorilor, puternic avariate în timpul marelui incendiu.*

24 Ioan al II-lea Sigismund Zápolya (1540-1571) a fost rege al Ungariei sub numele Ioan al II-lea, tutelat de mama sa, principesa poloneză Isabella, și principe al Transilvaniei în perioada 1559-1571.

- 1572 – Voievodul Transilvaniei Ștefan Báthori²⁵ dăruiește orașului 797 de guldeni pentru reconstrucția fortificațiilor avariate în timpul marelui incendiu.
- 1601 – Ștefan Csaky, comandantul de oști al lui Sigismund Báthori, asediază orașul, iar la 1.I.1602 dă ordin să se ardă clădirile din fața zidurilor cetății. Orașul bate monede cu inscripția Gott sei uns endlich gnädig („Doamne, îndură-te în sfârșit spre noi”).
- 1.XII.1633 – Incendiu puternic în Heltauergasse (str. Cisnădiei, azi N. Bălcescu) și Große Quergasse (str. Tribunei).
- 10.IV.1697 – În suburbia orașului arde gospodăria țaranului Binder și trei copii cad victimă flăcărilor.
- 4.II.1704 – Este interzis fumatul pe străzi din cauza pericolului de incendiu.
- 27.VIII.1711 – În incendiul declanșat de explozia de la Turnul Curelarilor ard 140 de clădiri.
- 1.IV.1723 – Se interzice fumatul în curțile țăranilor.
- 1751 – În Orașul de Sus se află 461 de case de locuit, dintre care 61 sunt case de lemn.
- 26.III.1753 – Societatea teatrală trebuie să renunțe la scena de lemn din Piața Mare, din cauza pericolului de incendiu.

25 Ștefan Báthory (1533-1586), unul dintre cei mai cunoscuți membri ai familiei nobiliare maghiare transilvănene Báthory. A fost principe al Transilvaniei între 1571-1575 și rege al Uniunii polono-lituaniene din anul 1575 până la moartea sa, în 1586.

1768 – *Se interzice construirea în oraș a caselor de lemn și, totodată, acoperirea caselor cu șindrilă. Hornurile din scânduri trebuie înlocuite anual.*

1771 – *Conform regulamentului pentru stingerea incendiilor în capitala cezaro-crăiască, este stipulată obligația ca, în caz de incendiu, din turnul bisericii parohiale evanghelice să se indice direcția în care s-a produs incendiul, astfel: pe timp de zi cu un steag roșu, pe timp de noapte cu un felinar roșu.*

31.I.1825 – *Din nou este interzis fumatul pe străzi.*

6.VIII.1826 – *Teatrul este distrus de un incendiu, dar va fi deschis în anul următor, după renovare.*

25.VIII.1863 – *Magistratul publică noul regulament pentru stingerea incendiilor.*

22.XII.1872 – *Se înființează grupul de pompieri voluntari.*

1874 – *Vechiul Turn al Aurarilor de pe Soldisch este predat pompierilor voluntari.*

31.VII.1881 – *Stejarul imperial din Dumbrava Sibiului este incendiat de o mână criminală.*

1927 – *Pompierii voluntari achiziționează două pompe cu motor.*

Alături de cutremure, de furtuni și de incendii, locuitorii Sibiului au trecut și prin multe alte încercări, precum cele provocate de marile oscilații atmosferice generatoare de ploi prelungite, de revărsări ale apelor, de secetă urmată de foamete, de temperaturi neobișnuite; întotdeauna greu de suportat, acestea erau explicate ca o pedeapsă pentru

păcate prezente sau trecute. Unele dintre ele, probabil doar cele cu efecte resimțite mai puternic, au fost consemnate de contemporani, începând de prin veacul al XIV-lea, și, mai târziu, menționate în valoroasa cronică a lui Sigerus:

1533 – *Zidul orașului este avariat de o inundație devastatoare.*

1535 – *Foamete.*

1608 – *Foamete mare.*

1617 – *Iarnă geroasă și vreme toridă.*

1639 – *Inundație mare.*

31.V.1642 – *Cibinul se revarsă și inundă Orașul de Jos. Grădinile sunt acoperite de apă.*

20.VIII.1674 – *Inundație.*

2.VI.1689 – *Inundație mare.*

1699 – *Cibinul provoacă o inundație de proporții.*

26.VII.1704 – *Inundație puternică.*

25.VII.1705 – *Inundație mare și creșterea prețurilor.*

1718 – *Secetă mare; toată recolta se uscă pe câmp.*

1739 – *Iarnă lungă și grea. 10.IV – Ninsoare. 1.V – Ninsoare puternică.*

31.III.1740 – *Iarna este în toi, cu multă zăpadă și gheață. 9.IV – Ninsoare abundentă; 2.VII – Inundație puternică.*

2.III.1749 – *Ninsoare puternică și ger.*

1.V.1761 – *Ninsoare puternică.*

1766 – *Ger năprasnic la începutul anului; în timpul comuniunii îngheață vinul în biserică.*

- 4.V.1767 – *Ninsoare puternică.*
- 22.VII.1771 – *Cibinul inundă suburbiile și o parte din Orașul de Jos.*
- 1795 – *Iarnă grea.*
- 31.VII.1813 – *Inundație puternică.*
- 12.X.1813 – *Ploaia care a ținut patru luni se oprește.*
- 10.V.1814 – *Ninsoare puternică.*
- 22.VI.1832 – *Cibinul inundă suburbiile.*
- 16.V.1836 – *Ninsoare puternică.*
- 1866 – *Încep lucrările de amenajare a râului Cibin.*
- 8.VII.1871 – *Inundație puternică provocată de apele Cibinului și de pârâul Ruscior. Apa pătrunde și în Orașul de Jos.*

Cum se spune, o nenorocire nu vine niciodată singură, astfel că truditarii din teritoriul acordat lor din interesată milă regească, pe lângă cutremure, incendiile, inundații, asedii și altele asemenea, au avut parte și de vizita unui alt fel de invadatori nesătui, veniți din ținuturi foarte îndepărtate: stolurile de lăcuste. Făcând parte, alături de epidemii, din categoria hazardurilor naturale imprevizibile, invaziile de insecte au constituit secole de-a rândul calamități apocaliptice. Ținuturile românești au fost pustiite de mai multe ori de roiuri de lăcuste migratoare, a căror înaintare nu putea fi stăvilită prin niciun mijloc și a căror prezență se materializa în câmpuri pârjolate, rămase fără fir de vegetație. Rezultatul? Sărăcia, foametea, moartea oamenilor și a animalelor din lipsa hranei. Transilvania a fost mai ferită de asemenea invazii. Primele mențiuni ale lui

Sigerus sunt despre cea de la începutul secolului al XVII-lea, iar ultima din 1828:

13.VIII.1609 – *Nori de lăcuste întunecă timp de trei ore cerul deasupra oraşului.*

31.VIII.1710 – *Un nor de lăcuste se aşază pe Soldisch, dar pleacă din nou seara.*

31.VIII.1747 – *Lăcustele provoacă mari pagube.*

31.VIII.1780 – *Invazie de lăcuste.*

16.IX.1828 – *Lăcustele devorează grădinile şi câmpurile.*

Venite în zbor din nordul Africii sau din Orientul Apropiat, lăcustele au făcut ravagii în principatele dunărene în mai multe rânduri, menţionările începând de prin secolul al XV-lea. Mai afectat a fost teritoriul Moldovei, cu nori de zburătoare venite fie dinspre Ţara Românească, fie dinspre Polonia. Există asemenea menţionări din anii 1476, 1539, 1540, 1612, 1620, 1648, 1649, 1708, 1711, 1748, 1780, 1847. Un Ştefan, domnitor în Moldova în perioada 1538-1540, a rămas în istorie sub numele de Ştefan Lăcustă²⁶.

Epidemii. Ciuma sau Moartea Neagră

În mod sigur, mai cumplite şi mai înspăimântătoare decât urgiile războaielor şi decât cataclismele naturale au fost epidemiile care, vreme îndelungată, s-au năpustit şi asupra acestei zone, în mod imprevizibil, dând peste cap existenţa relativ aşezată a comunităţii sibiene: epidemii de

²⁶ Ştefan Lăcustă (1508-1540) – Nepot al lui Ştefan cel Mare, a domnit în Moldova din septembrie 1538 până în decembrie 1540. A fost primul domnitor moldovean numit direct de turci, nu ales de Sfatul Ţării, şi a sfârşit răpus de o conspiraţie boierească.